

ВЕРИФІКАЦІЯ І ПРОБЛЕМА ІСТИННОСТІ

Запорізька державна інженерна академія, кафедра УСФН

Зазвичай істину визначають як відповідності знання об'єкту. Істина - це адекватна інформація про об'єкт, що отримується за допомогою його по суттєвого та інтелектуального осягнення або повідомлення про нього і характеризується з точки зору її достовірності. Таким чином, істина існує не як об'єктивна, духовна реальність в її інформаційному та ціннісному аспектах. Цінність знання визначається мірою його істинності. Іншими словами, істина є властивість знання, а не самого об'єкта пізнання.

Що дає людям гарантію істинності їх знань, служить підставою для відрізнення істини від омани і помилок? Декарт, Спіноза, Лейбніц пропонували як критерію істини ясність і виразність мислимого. Зрозумілим є те, що відкрито для спостерегає розуму і з очевидністю визнається таким, не порушуючи сумнівів. Приклад такої істини - «квадрат має чотири сторони». Подібного роду істини - результат «природного світла розуму». Як світло виявляє себе самого і навколишнє темряву, так і істина є мірило і себе самої і помилки.

Безсумнівно, що психологічно важливі не тільки ясність і очевидність мислимого, але і впевненість в його достовірності. Проте і ця впевненість не може служити критерієм істинності. Впевненість в істинності думки здатне фатальним чином ввести в оману.

Початок логіко-методологічного аналізу наукового знання було покладено неопозитивізм, який відмовився від дослідження проблеми виникнення нового знання. Мета науки полягає, згідно з неопозитивізму, у формуванні бази емпіричних даних у вигляді фактів науки, які повинні бути репрезентовані мовою, не допускати двозначності і не виразності. В якості такої мови логічним емпіризмом був запропонований логіко-математичний понятійний апарат, що відрізняється точністю і ясністю опису досліджуваних явищ. Передбачалося, що логічні терміни повинні виражати пізнавальні значення спостережень і експериментів у пропозиціях, визнаних емпіричною наукою як пропозиції "мови науки".

З введенням «контексту відкриття» логічним позитивізмом була зроблена спроба перемикається на аналіз емпіричних тверджень з точки зору їх виразність за допомогою логічних понять, виключивши, тим самим, з логіки та методології питання, пов'язані з відкриттям нового знання. При цьому емпірична епістемологія наділялася статусом підстави наукового знання, тобто логічні позитивісти були впевнені, що емпіричний базис наукового знання формується виключно на основі мови спостереження. Звідси і загальна методологічна установка, що припускає редуцію теоретичних суджень до висловлювань спостереження. Іншими словами, згідно концепції логічного позитивізму «існує чистий досвід, вільний від деформуючих впливів з боку пізнавальної діяльності суб'єкта і адекватний цьому досвіду мову; пропозиції, висловлені цією мовою, перевіряються досвідом безпосередньо і не залежить від теорії, так як словник, який використовується для їх формування, не залежить від теоретичного словника».

Верифікаційний критерій теоретичних тверджень скоро заявив про себе своєю обмеженістю, викликавши численну критику на свою адресу. Середня людина не може "верифікувати" спеціальну теорію відносності.

Критерій фальсифікації К. Поппера. К. Поппер запропонував інший критерій істинності наукового твердження - фальсифікації. Наука, за Поппера, - динамічна система, що припускає безперервну зміну і зростання знання.